

51078/P
W. Y. 208
13500

BESCHRYVING

VAN HET

FACHINGER

MINER. ALWATER

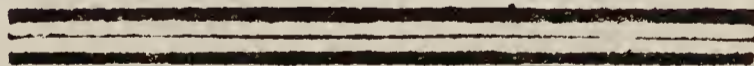
EN DESZELFS

HEILZAAME WERKINGEN,

D O O R

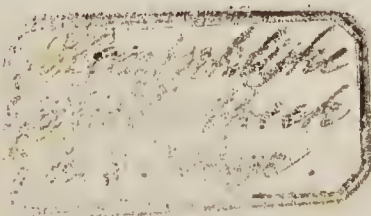
M. G. THILENIUS,

*Doctor in de Geneeskunde, Lid van de Keurmentsche
Akademie der Wetenschappen enz.*

Dit Stukje word ten nutte van het Algemeen *gratis*
uitgegeven, in 's Hage, by J. VAN CLEEF,

M D C C X C I.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b3035917x>

Onder de meestnuttige, weldadige rykdommen der natuur behoren zonder tegenspraak de heilzaame mineraale wateren. Duitschland heeft eene talryke menigte van dezelve, van welken veelen naar verdienste geschat zyn, doch veelen ook, die het insgelyks en meer dan menige anderen, welken openlyk aangeprezen en geroemd worden, zouden verdienen, nog niet genoeg bekend zyn, nog niet genoeg tot welzyn van den mensch aangewend worden. Onder de laatsten behoort het in veele opzigten voortreflyk Fachinger water, het welk omtrent Dietz aan de Lahn, by het dorp Fachingen, van welke plaats het den naam draagt, ontspringt. Een waare laafnis en voorbehoedmiddel voor gezonden, en een in menigvuldige gevallen waarlyk nuttig geneesmiddel voor zieken!

Door den onsterflyken KÄMPF (*) van deszelfs deugdzaamheid onderrigt, gebruik ik het zedert meer dan vyftien jaaren zeer veel, en door menigvuldige proeven en gelukkige gevolgen gesterkt, kan ik met volle overtuiging en naar waarheid van hetzelfde spreken. Geen bloote lofspraak egter, maar deszelfs innerlyke hoedanigheid, en rykdom aan heilzaame deelen zullen deszelfs waarde nader bepalen. Ik heb nog geen gelegenheid gehad tot nauwkeurige onderzoeking, en scheikundige ontleding van deszelfs bestaandeelen aan de bron zelve. In

(*) Een vermaard geneesheer, eerst te Dietz en vervolgens te Hanau. — Men heeft van hem eene voortreflyke *verhandeling over de Hypochondrie*, welke ook in het Nederduitsch vertaald is, en waarvan tevens een beknopt uittrekzel in 8vo in het licht gekomen is, by *J. van Cleef*, in 's Hage, 1792.

dit stuk neem ik de *dissertatio inauguralis physico medica de aqua soteria Fachingensi*, Giesse 1779, van doctor C. F. WUTH tot een waarborg.

Het Fachinger water welt in elk jaargety, by nat en droog weeder sterk en in groote en gelyke menigte, in gelyke kragt, een bewys, dat het een waar grondwater is.

Het zet aan de randsteenen der bron eene geele slib, welke behoorlyk verkalkt zynde, door den magneet aange trokken word, derhalven waar yzer bevat.

Het is zeer helder, doorschynend, geeft ontelbaar veele kleine paerlende lugtblaasjes op, wanneer men het uit eene flesch of kruik in een glas giet, of het uit de bron schept, en hier zo, dat het aangezigt er naby gebragt wordende, er door besproeid word. — Dit is een blyk, dat het veel lugtzuur of vaste lugt bevat. Door nauwkeurige proefneming berekent de heer WUTH honderd en tien kubiekduim lugtzuur op vier pond van dit water. Ik geloof egter, dat het nog ryker aan lugtzuur is.

Het smaakt zeer aangenaam, zuuragtig geestig, een weinig zoutagtig, zeer verfrischend. Het smaakt veel aangenaamer, dan het lang geroemd Seltzer, Schwalheimer en dergelyke wateren.

Men kan hetzelve in wel toegestopte en met harst digt gemaakte fleschen of kruiken zeer verre verzenden, en het blyft veele jaaren onveranderd. Men heeft het reeds naar Rusland gezonden; doch het geen nog meer van deszelfs duurzaame deugd getuigt, is, dat men het naar de Kaap de goede Hoop en naar Oostindië verzonden, en, tot eene proeve van deszelfs duurzaamheid, van daar weder naar Holland gebragt heeft, zonder dat hetzelve iets aan smaak of kragt verloren had.

Het bruischt met alle zuuren.

Het geeft aan het violensap eene zig langzaam ontwikkelende groene verwe.

Versch gesciept water ploft de sublimaat uit eene wateragtige oplossing wit, doch van lugtzuuren ontledigd, aan de vrye lugt te voren bloot gesteld Fachinger water, ploft dezelve geel neder.

Melk maakt het dunner, doet ze niet stremmen.

Aan het lakmoestinctuur geeft het eene roode verwe, welke allengs weder het blaauwe aanneemt.

Het versch uit de bron gesciept, of uit eene welbezorgde kruik gegoten water geeft aan het galnootenpoeder eerst eene roode, vervolgens zwarte verwe; en word met eene veelverwige huid bedekt.

Na eene voorzigtig in het werk gestelde verwaasfeming van ons water, bekwam de heer WUTH uit vier pond, of 48 oncen, aan vaste bestaandeelen:

Anderhalf drachma zuiver alkalisch zout, hetwelk alle proeven hield;

Vyf grein gemeen zout;

Elf grein kalkaarde;

Een grein bitterzout-aarde;

Drie grein selenit;

Drie grein yzer.

Een voortreflyk mengzel, hetwelk hetzelfde in de eerste klasfe der zamengestelde alkalische staalwaters stelt!

Dit alles is genoeg voor geneesheeren, om deszelfs werking intezien; maar men is aan het algemeen, hetwelk by zulk eenen nuttigen schat nog meer belang heeft, en de geneeskragten van de innerlyke hoedanigheid van dit water niet kent, eene meer bepaalde verklaring verschuldigd van het geen hetzelfde er van te verwagten heeft.

Een ieder kent het nut van een fyn, de vaten gemaklyk doorlopend water uit de dagelyksche ondervinding. Herstelling van het aanhoudend verlies van vogten, verdunning van de natuurlyke tot dik worden gencigde slym, matiging der zoutagtige olicdeelen en bevordering der ontlasting van derzelve onnutte stoffen, dezen zyn de eigenschappen, die het bezit. Maar dit alles en nog veel meer werkt een water, dat met zo veele heilzaame, in veele opzigten nuttige stoffen bezwangerd is, als het fyne Fachinger water. Onder deze stoffen munten uit de groote menigte van lugtzuuren, of vaste lugt, en het alkalisch zout. De veerkragtige, geestigzuure hoedanigheid van de eerste geeft aan hetzelfde voornaamlyk den frisshen, verkwikkenden, verkoelenden, aangenaamen smaak, waarin zeer weinige mineraalwateren hetzelfde evenaren. Deze hoedanigheid voornaamlyk geeft aan hetzelfde de byzondere eigenschap, van snel en ligtlyk door de kleinste buizen des lichaams te dringen; vezelen, zenuwen en vaten werkzaammer te maken tot bevordering van den omloop der vogten; spysvertering, alle afscheidingen en ontlastingen te bevorderen; de levenskragt op-tewekken, en de verrotting sterk te weêrstaan.

Het alkalisch zout geeft aan hetzelfde de kragt, om de tegennatuurlyk vermeederde en verwekte zuuren in de maag en darmen en vogten te veranderen en uitte-roeijen; de al te dikke, taai geworden, stollende vogten te ontbinden en te verdunnen; en, geholpen door den alles doordringenden mineraalgeest, verstopte vaten te openen, en voor de dierlyke huishouding weder te doen medewerken. Inzonderheid lost het alkalisch zout taaije, stollende, de vaten verstoppende slym op, bereid dezelve, om door den stoelgang, pis- huid- en baarmoedervaten uit het lichaam gedreven te worden. Het verdunt en ontbind de stollende vetdeelen, de al te dikke, traage gal, en maakt de laatste weder bekwaam tot het werk der spysvertering; het geeft aan de te digten klevig geworden deelen van het bloedwater, en de lympha de behoorlyke vloeibaarheid weder. Dikwyls verwekt het met de tegennatuurlyk opgehoopte zuuren, in

de eerste wegen tot middenzouten geworden, eenen heilzaamen buikvloed.

De alkalische aarddeelen, hoe weinig ook, vermeerderen deszelfs kragt om zuuren en scherpte opteslurpen, en weg te nemen. In het algemeen behoort de geringe hoeveelheid van aarddeelen tot de voorregten van het Fachinger water.

Het weinig gemeen zout kan insgelyks geen groote werking doen, doch het vermeedert deszelfs flymverdelende, prikkelende kragt.

Het heeft des te meer werkingkragt van het yzer, welk het bevat. Hoe gering de hoeveelheid van hetzelfde by onervarenen in de geneeskunde mag schynen, en zo zeker het in ruuwe yzergestalte geen groote dingen zou doen, zo zeker doet het veel, als een door de lugtzuuren opgelost en zo in ons water bevat en daarmede in het lichaam gebragt fyn yzerzout. Door de vereeniging van deze zeer veerkragtige, alle vaten doordringende hoedanigheid, komt meer yzerstof in het bloed, dan door eenige andere bereiding van hetzelfde. Juist deze yzerstof geeft aan het Fachinger water eene grooter waerde, en stelt het in de klasfe der in veele gevallen nuttige alkalische staalwaters. By deze oplosfende en de scherpte uitroeijende eigenschap, komt tevens, dat het de vezelen en werktuigen versterkt, de vaten bekwaam maakt, om zig van stollende vogten te ontlasten, den omloop der vogten behoorlyk te doen geschieden, en werkt derhalven voortreflyk, is openend en versterkend.

Eene voornaame deugd van het Fachinger water is, dat het met al den rykdom van vaste bestaandeelen, zo gemaklyk weder door de piswegen ontlast word, ook in aanmerklyke hoeveelheid gedronken, de ingewanden minder bezwaart, dan de meeste dergelyke wateren; dus men het, zonder strengen leefregel, lang en zelfs by den maaltyd kan drinken. Alleenlyk dezulken, die

eene zwakke maag hebben, de spyzen langzaam verteren, moeten noch dit, noch ander mineraalwater, noch anderen drank, zelfs geen wyn over tafel gebruiken, wyl te veel vogt de spysbuis in de maag te zeer verdunt, de verteringsfappen kragtloos maakt, en de maag hindert, haar werk naar behoren te verrigten.

Alle anderzins gezonde lieden, zittende geleerden en kunstenaars, die tot eenen strengeren leefregel vorderende genezing geen tyd kunnen besteden en egter tot verfrisching van hun lichaam en verdunning hunner vogten gaern een gepast, aangenaam middel willen gebruiken, vinden het in het Fachinger water.

In zwoele zomerhitte, na gebruikte verhittende dranken, of na beschonkenheid is dit water, het zy enkel, of met limonadepoeder, of ook met gekerde melk vermengd, eene zeer verkwikkende en verkoelende laving. Met allerlei wyn, doch inzonderheid met rhynschenwyn enkel, of ook met een weinig suiker onder het bruischen gedronken, verfrist en herstelt het de kragten der spieren en zenuwen, door groote warmte of vermoeijingen verslapt geworden, en is het eene waare hartsterking. Die zig zeer en schielyk wil versterken, drinke dit water met ouden rhynschen of bourgonjewyn; doch die zig enkel, maar hartlyk wil laven, met moesfelwyn of met bleekert.

Op bovengemelde wyzen gemengd, is het ook een voortreflyk voorbehoedmiddel, wanneer gal- en rotkoortzen en roodeloop heerschen. — Des zomers over tafel gedronken, bevordert het den eetlust en de spysvertering. Het is altyd een regel, zo met dit, als met alle mineraalwateren, het aanstonds na dat het uit de bron geschept, of uit de flesch of kruik in het glas geschonken is, te drinken, ten einde de vaste lugt, het beste bestaandeel, niet vervliege en dus verloren ga.

Veelen denken, dat het om het even is, of zy Seltzer, of Schwalheimerwater, in plaats van het Fachinger,

drinken. Geneesheeren weten uit deszelfs bestandee-
len, hoezeer het van beiden verschillende is. Des on-
kundigen behoef ik flegts te zeggen, dat het Seltfer en
Schwalheimerwater veel gemeen zout, doch het Fachin-
ger zeer weinig bevat, en om die reden ligter, fyner,
meer dorst leschende, en aangenaamer is; dat het Fa-
chinger water yzer bevat, welk in het Seltfer niet ge-
vonden word, en om die reden meer versterkend is.
Uit al het gezegde blykt de gelukkige menging in dit
water.

Maar genoeg van de voortreflyke werkingen van het
Fachinger water in het algemeen. Ik zal nu ook uit
juiste gevolgen, getrokken uit deszelfs hoedanigheid, uit
geneesheeren, en uit eigen menigvuldige ondervindin-
gen aantonen, in welke beginnende en reeds gevormde
ziekten hetzelve met nut kan gebruikt worden.

Het is zeer heilzaam in langdurige of dikwyls weder-
komende rheumaticke en katharrale toevallen, of in de
rheumatiek katharrale gesteldheid, daaruit ligt ontstaande
hoofd-hals-tand- en ledenpyn, verstopte en vloeijende ver-
koudheden. De lugt of damp uit eene even geopende flesch of
kruik, na dat men dezelve geschud heeft, in den neus
opgehaald, opent zeer wel de slymklieren van denzel-
ven. In duizeligheid, oorruifchen, in zoverre deze on-
gemakken uit stremmingen in de ingewanden des buiks
ontstaan. In slymige engborstigheid, slymhoest, het zy
dezelve zyne zitplaats in de long of in de maag hebbe; --
in de reeds kenbaare slymige longziekte. Doch niet in
den hoest, die uit knoesten en merklyke veretteringen
der longen ontstaat. Ik houde in het laatste geval alle
mineraalwateren voor zeer nadelig. Vaste lugt en loog-
zouten zyn dan veel te prikkelende.

Het is van zeer groote kragt in veelerlei maagkwaalen,
als: zoode, drukking der maag, maagkramp, oprisping,
braking, buikpyn, buikvloed van zuur en slym, van
flappe, de spysvertering vertragende gal. Alsdan neemt
het ook zeer wél de hardlyvigheid weg. -- In de geel-

zugt. Meestendeels zyn verstoppen in de ingewanden des onderbuiks, daaruit ontstaande kramp, slymige verstopping der galbuizen de oorzaak. Doch ook waar duidlyk galsteenen in de galblaas de oorzaak waren in eene hevige geelzugt, die in 14 maanden agtmaal wederkwam, deden Fachinger water en extract van schel- of goudkruid den voortreflyksten dienst, en bragten eene duurzame geneezing te wege.

Het Fachinger water werkt ook kragtig tot oplossing, verdunning en beweeglykmaking van slymige, zwartgalige verstoptheden en infarkten in de ingewanden des buiks; --- in ophoppingen van bloed in de speenaderlyke vaten, daaruit voordkomende vergadering van vogten naar de borst en het hoofd, hartkloppingen, met een woord in menigerlei toevallen, die men dagelyks onder den naam van speenaderlyke kwaalen hoort. Deze in uitgezette vaten liggende bloedstollingen, als zy nog geneslyk zyn, en niet reeds tot vaste polypen geworden zyn, kan men alleenlyk door zagt oplosfende, verkoelende, de vaten werkzaam makende middelen enz. bedwingen, maar men mag dezelve met geen verhittende, afdryvende middelen aantasten. --- Aambeijen, die te voren gevloed hebbende, nu zedert kort met ongemakken gestremd zyn, brengt het Fachinger water, met bourgonje wyn gedronken, dikwyls spoedig weêr aan den gang. Ook is het dan zeer voortreflyk in klysteeren. Zo brengt het ook de ongeregelde, gestremde maandeliksche zuivering weder in orde, doordien het de hinderpaalen wegneemt, en hier kan men het ook met voordeel in de schaamdeelen spuiten. Veele vrouwen, die op de tydftip der maandeliksche zuivering aan inwendige kramp, buikpyn, braking en flauwten leden, zyn door het Fachinger water ganschlyk van deze zeer onaangenaame plaagen bevryd geworden.

In hypochondrie en opstygingen, zo bekende en gemeen geworden kwaalen, voornaamlyk uit de infarkten en velerlei scherpten ontstaande, doet ons water uitstekende diensten. In veele gevallen van dien aart is het

noodwendig veel te drinken, maar gemeen water, Seltfer- Schwalheimer-water vallen voor de dikwerf zwakke maag, en aandoenlyke zenuwen te zwaar, verstoppen, zetten op; het Fachinger water, gelyk ik uit veele voorbeelden weet, bekomt hun wél. Verscheiden, die zig aan myne bezorging hebben toevertrouwd, drinken het geheele jaar door, des morgens, eenige glazen, en 's namiddags voor den dorst, daarvan, en bevinden zig bevryd van kwaalen, die zy te voren hadden. Veelen van deze lyders veroorzaakt de zo zeer geliefde koffy des morgens benauwdheid en ongerustheid, en evenwel kunnen zy dezelve niet laten varen, om dat zy hun zo zeer behaagt, het gemoed opruimt, open lyf maakt. Dezen hebben aan ons water een heerlyk middel, om die ongerustheid der zenuwen en des bloeds te stillen, en den goeddoenden morgendrank, de koffy, te behouden.

Het is zeer heilzaam en van eene goede werking in moeilyk wateren, in opstopping van het water door verflapping der blaas en door slym; tegen gruis en kleine steenen in de nieren en de pisblaas, en byaldien het alleen te zwak mogt zyn, in het laatste geval, om grover masfas van deze stof los te maken, behoeft men slegts nog anderhalf of twee drachmen mineraal alkali in eene kruik van dit water te gebruiken, en men zal zyn oogmerk beter bereiken.

Even zo heilzaam werkende is het in langdurige rheumatismen; in het oplossen en verstrooijen der jigtstof, en in het uitdryven van dezelve door den pisweg. De pis van zulke lyders vertoont dan op den grond een sterk wit of roodagtig zetzal, dikwyls dryven er veele naar draaden en vlokken gelykende deelen in; doch eigenlyk is het alleen van kragt in de vliegende jigt, tot verandering der jigtige gesteldheid, niet tegen vastzittende, versteende, vaste klompen vormende jigtstof. Lieden, die tot jigt genegen zyn, moesten het een en meer jaaren dagelyks drinken en zy zouden den jigtmakenden Lontor geheel verhoeden en verdelgen.

Het is uitstekend tegen allerhande schurftagtigen, gemeenlyk zogenoemden scorbutieken uitflag en schurftigheid der huid, welker bron meestendeels in het gebrek aan behoorlyke bewerking en zuivering der vogten ligt.

In alle gevallen, waarin bleekheid, gezwollen aanzien, verslyming der vogten en bleekzugt te kennen geeft, eenen toestand, waarin de natuur dikwyls slymaambeijen door den aars en de blaas, witten vloed, langdurige ontlasting uit den neus en de long onder den schyn van katarren geeft, doch ook door aanhoudenden, menigvuldigen afgang langzaam kragtloos maakt, is het Fachinger water nuttig, gelyk mede tot vermindering van het bovenmatig vet worden. Al deze gebreken hebben gemeenlyk tot oorzaak flappe vezelen, flapheid van de werktuigen der spysvertering, ophopingen van slym in de darmen, zwakheid van het klierenstelsel en plaatslyke zwakheid, en het Fachinger water is er zeer dienstig tegen,

De zagtste weg, die de huishouding des lichaams het minste stoort, om waterzugtigen van hunnen last te bevryden, is sterke pislloed, en de lyder moet, tegen de oude door geneesheeren verkeerdlyk gemaakte wet, veel drinken, wanneer het stremmend water zal geloosd worden. In zommige gevallen, waarin andere door my geraden dranken, en zogenoemde algemeene geneesmiddelen niet doordrongen, baande het Fachinger water den weg tot genezing.

In gal- en rotkoortzen met wynsteenroom, of zuur wezenlyk wynsteen-zout gemengd en onder het bruischen gedronken, is het niet alleen een der beste dranken, maar ook een der heilzaamsten tot de oplossing der ziektestof nodige artzeny, dryft dezelve uit zonder te verzwakken. In zenuwkoortzen met ouden rhymschen wyn gedronken, ondervind men deszelfs ongemeen weldoende kragt.

Voor kraamvrouwen is het des zomers ook een lavende drank, om haare vogten te verfrischen, de vaten der

baarmoeder te zuiveren en het lichaam te versterken. Alleenlyk moet eerst het zög gekomen, en de tyd van den sterksten bloedvloed voorby zyn.

Het is ook zeer nuttig en van eene goede werking voor ziekten der kinderen. Zy drinken het gaern, en men heeft een toevlugtmiddel, wanneer zy, gelyk maar al te dikwyls het geval is, weigeren, andere geneesmiddelen te nemen. Het werkt ongemeen heilzaam by alle dikbuikigen; by allen, die verslymde maagen, darmen, verstopte darmscheilsklieren hebben; in de tering, engel-sche ziekte, koude klieren, maag- en kinkhoest, tegen opstopping van het water, en tegen wormen. Ik heb een kind door koude klysteeren uit Fachinger water van de maden verlost, welker verbazende menigte door geen ander middel had kunnen uitgeroeid worden. Men moet te dien einde uit de even geopende kruik de klysteerspuit vullen, ten einde zo veel vaste lugt als mogelyk is in den aarsdarm te brengen.

Verder is het van goede werking in de geelzugt, die by kinderen veelyds uit verslyming der galbuis ontstaat, tegen snydingen in den buik, braking, kramptrekkingen van zuure flym, tegen zogschurft, hoofdzeer enz. Ook in de kinderpokjes, voornaamlyk in de etterkoorts by goedaartigen; doch veel meer helpt het de ziektestof byzonder bewerken en uitdryven. In kinderpokjes met rotkoortzen verzeld, mengt men het met gekernde melk, met zuur wezenlyk wynsteen-zout en suiker; in kinderpokjes met zenuwkoorts en groote zwakheid verzeld, met besten bleekert, ouden rhynschen of bourgonjewyn.

Niemand behoorde, zonder voorbereiding, sterker staalwaters, als Pirmont- Drieburger- Schwabacher-water, te drinken. Hierin ligt dikwyls enkel het geheel gebrek, dat deze wateren menig eenen niet wél bekomen, fremmen, opzetten, benauwen, niet door willen, dat men zyne kwaalen verergerd voelt. Onder de voorbereidingsmiddelen verdient het Fachinger water eene voor-naame plaats. Men gewent de maag daar door aan het

drinken van mineraalwateren; men verdunt de taalje, verhinderende stof, lost dezelve op, maakt ze bekwaam, om gemaklyker ontlast te worden, baant voor de anderen den weg, om derzelve geheele kragt te oefenen.

In Ems, alwaar honderden jaarlyks genezing zoeken en vinden, alwaar ik ze zelf vond, ontbreekt het aan zuiver, wélfmakend, koud, dorstleschend water. Daartegen heeft men het Fachinger water, hetwelk zo ongeemeen wel voegt by de Emfer alkalische wateren, voor een geringen prys te bekomen is, en de bovengemelde gebreken vergoed. Van een byzonder gebruik is het ook, wanneer door de warme Emfer wateren koortzen, tot waare crisis van verouderde kwaalen, verwekt zyn.

Het spreekt van zelf, dat men by alle geprezen eigenschappen het Fachinger, even als alle andere mineraalwateren, naar bevinding en noodwendigheid met andere tot het oogmerk dienstige geneesmiddelen moet ondersteunen. De eigendomlyke werkingen van hetzelfde behouden niettemin haare waarde.

Ik heb dikwyls van het aangenaam, voordelig drinken van het Fachinger water, met witten rhyfchen wyn gemengd, gesproken. Ik agt het nodig, hier een woord bytevoegen over een zeker verschynzel en eenige daaruit getrokken valsche gevolgen. Fachinger water met witten wyn gemengd, neemt, na dat men het eenigen tyd heeft laten staan, eene violet zwartagtige verwe aan. De onkundige, in de geneeskunde onervarene, houd dit voor eene nadelige eigenschap, en zy is niets minder. Het geheele verschynzel berust op de zwavellugt van den witten wyn. Doordien na bygevoegden wyn het lugtzuur zig ontwikkelt en vervliegt, laat dezelve het yzer, welk het water bevat, varen. Het wynzuur vereenigt zig nu met het mineraal alkali, de zwavel met het yzer, en uit de laatste vereeniging ontstaat dan de violet zwartagtige verwe.

Wanneer men in een mengzel van witten wyn en ge-

distilleerd water een weinig yzervitriool oplost, hetwelk geen verwoerandering maakt, doch er dan een weinig drooge mineraal alkali bydoet, ziet men na verloop van weinige minuten dezelfde verschyning.

Schwalbacher water met witten wyn gemengd, doet dezelfde werking, gelyk alle mineraalwateren met vrye mineraal alkali en yzer bezwangerd, zouden doen, en niemand houd dezelve om die reden voor algemeen nadelig.

Ten besluite dezer korte beschryving van het Fachinger water, moet ik nog melden, dat men het nu beter verzorgd en bewaard zal bekomen, dan te voren, naardien de vorstlyke Oranje-Nasfausche rentkamer in Dillenburg haare aandagt er meer op gevestigd, en den uitvoer en de bezorging aan den yverigen koopman, den heer A. T. PILGRIM in Dietz aan de Lahn, niet verre van Fachingen, overgelaten heeft, gelyk blykt uit het volgend gedrukt berigt:

Ten einde op verlangen van het algemeen, het Fachinger mineraalwater, hetwelk tot genezing en gewoonen drank zo zeer gezogt word, op alle tyden des jaars, zonder eenige vertraging, behooryk bezorgd worde; heeft men aldaar niet alleen een zeer ruim magazyn doen aanleggen, maar ook tot bewaring van dit water voor alle bederf, en onderscheiding van andere wateren, den nasfauschen leeuw met het omschrift: ORANIEN-NASSAU, en het byschrift: FACHINGEN P., op welgebakken kruiken doen zetten, op welken, wanneer dezelve wél gevuld, toegestopt en met harst verzorgd zyn, het vorstlyk zegel met den leeuw en het omschrift: FACHINGER MINERALWASSER, gedrukt word. De tegenwoordige bronadmodiateur, en koopman A. T. PILGRIM in Dietz, zal onder de firma: FACHINGER BRONADMODIATIE TE DIETZ, een ieder daarmede gerieven, aan wien men zig derhalven onder gemelde firma vertrouwlyk kan adresferen. Dillenburg den 4 Jan. 1791.

Vorstlyke Oranje-Nasfausche rentkamer aldaar.

Gemelde Heer A. T. PILGRIM zal ook voor magazynen in verafgelegen plaatzen zorgen. Dus heeft hy er reeds, en is dit water te bekomen by de Heeren *Emmanuel Müller* en *J. H. Bär en Zoon* te Frankfort aan den Main; by de Heeren *Gsell* en Comp. te Heilbron; *Wilhelm Nathan* te Ments; *Dieterik de Lorenzi en Zoon* te Bingen; *Tillmann Joseph Pfaffrath*, en *Willem Joseph Kamphausen* te Keulen; *Johann von der Herberg* en *Peters* te Creyfeld; *Hendrik Schakel*, en *Jan Jacob Claasen* te Amsterdam.

De ligging van Fachingen aan de Lahn bevordert de vervoering van het water langs den Rhy, de Main enz. ongemeen, en maakt die ook minder kostbaar; hetwelk voor het algemeen in veele oorden een aanmerklyk voordeel is.
